

bättre. Luft och vatten tränger igenom den tunna fiberduken.

På sensommaren bör dock duken tas bort. Det kan bli för varmt under den och då växer bara bladen, inte rötterna. Risken för angrepp minskar också ju längre sommaren lider.

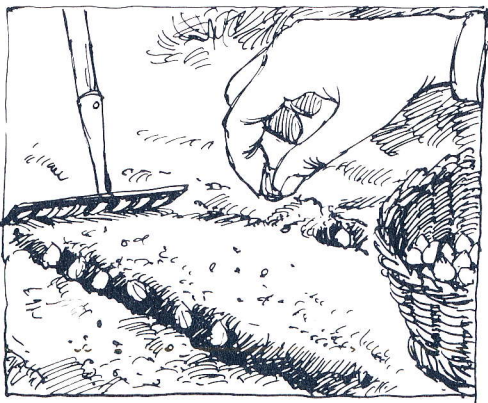
Lök och purjo

Lök är lätt att odla, särskilt om du sätter s k sticklök eller sättlök. Egentligen är det bara i sydligaste Sverige som man kan så lök på friland.

Röd och gul matlök (kepalök) sätts ganska tätt, ca 10 cm mellan lökarna och 15–20 cm mellan raderna. **Schalottenlök** sätts något glesare eftersom den får flera lökar från varje sättlök. Den kräver därför mer plats.

Du kan skörda lök redan tidigt på sommaren för löpande behov även om den inte nått full storlek.

När lökbladen vissnat ned på hösten är det dags att skörda. Ta upp lökarna och lägg dem att torka utomhus men under tak i ett par veckor. Bunta sedan ihop dem och förvara dem på ett torrt, svalt ställe.

Lök är lättast att odla om man använder sättlök.

Purjo förödlas inomhus. Så i stora krukor eller i sålåda i mars och gallra om de står för tätt. De kan annars bli för spinkiga.

Sätt ut plantorna i maj med 35–40 cm radavstånd och med 10–15 cm mellan plantorna i raden. Använd planteringspinne och sätt plantorna ganska djupt – minst 5 cm djupt ska rötterna ner. Kupa gärna upp jord kring stjälkarna när purjon börjar grovna – då blir de vitare.

Purjo tål frost och kan stå ute hela vintern.

Rädisor

Rädisor växer fort. De är skördefärdiga 4 veckor efter sädnen. Då ska de sköras direkt. Får de stå kvar i landet blir de tråga och alltför starka i smaken.

Så därför rädisor ofta, helst varannan vecka. Det finns flera sorter. Cherry Belle är den bästa för sommarsädd och sen skörd.

Kryddörter

Dill, persilja och gräslök bör inte saknas i någon köksträdgård.

Persilja och dill sås båda tidigt på våren. **Dill** sår du ytterligare ett par gånger. Vill du ha krondill till kräftorna bör den sås ungefär vid midsommar. Dill för infrysning sköras mitt på sommaren när bladen är som frodigast.

Persilja grov långsamt. Det dröjer länge innan du kan skörda på vårens nysådda persilja. Men växten är tvåårig och övervintrar om du vintertäcker den. På våren och försommaren kan du därför skör persilja på fjolårets plantor.

Gräslök är perenn och kommer igen år efter år. Det finns ofta plantor att köpa. Väljer du att så själv kan du så 15–20 frön i en liten kruka inomhus i mars–april. Plantera sedan ut allt som en enda planta.

Lätt om odling

Nr 7 Lättodlade grönsaker

Den som inte odlat köksväxter kan ha svårt att välja bland de hundratals sorter som finns. Det du först och främst ska tänka på vid sortvalet är detta: odla sorter som du gillar!

Här rekommenderar vi en del sorter som både är lättodlade och ger god och riklig skörd.

Plocksallat

Att odla plocksallat är det bekvämare sättet att få egen sallat. Du sår en gång på våren och skördar på samma plantor hela sommaren genom att plocka blad för blad. Det växer hela tiden ut nya blad efterhand som de gamla sköras.

När du skördar huvudsallat tar du däremot hela plantan.

Ett par olika sorters plocksallat förekommer. *Bowl*, som har ljusgröna, krusiga blad och *Amerikansk plocksallat* med rödkantade blad.

Mangold

Denna storvuxna bladgrönsak används på samma sätt som spenat, men är mer lättodlad eftersom du kan skörda på samma plantor hela sommaren. Mangold får stora, krusiga blad på kraftiga, vita stjälkar.

Stjälkarna kan kokas tillsammans med bladen. Du kan också förvälla dem för sig och äta dem som sparris.

Lämpligt radavstånd är 30–40 cm och mellan plantorna i raden 15–20 cm. Det tar ca 6 veckor från sädd till första skörd.

En mer ovanlig form av mangold har röda stjälkar i stället för vita.

Text: Lars-Erik Läck Teckningar: Han Veltnan

Mangold – både matnyttig och vacker.

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Majrova

Majrova är en lättodlad rotfrukt som tillhör kålsläktet. Den odlas tyvärr alltför sällan. Den är fin att riva och använda som råkost. Rovorna kan också kokas eller stekas efter att de skivats.

Majrovor sås direkt på friland på våren. Det tar 7–8 veckor innan de blir skörde mogna. Låt inte majrovor växa sig större än 8–10 cm. Stora majrovor blir tråga och alltför skarpa i smaken. Lämpligt radavstånd är 20–25 cm.

Grönkål

Grönkål är en vitaminrik grönsak. Den är särskilt värdefull för den som har dåliga lagringsmöjligheter. Grönkål kan nämligen stå ute hela vintern om den skyddas med nät mot harar och rådjur. Du kan också ta upp plantorna med rötterna på hösten och sätta dem tätt i en låda med jord som du kan ha stående på balkongen.

Grönkål sås inomhus i april och planteras ut i juni. Om du inte vill eller kan så själv så finns det ofta plantor att köpa på våren. Se till att grönkålsplantorna får vatten på försommaren, annars kan de stan- na i växten. Odlar grönkål med ca 40 cm avstånd mellan plantorna.

Bönor

Både vaxbönor, skärbönor och brytbönor (haricots verts) ger rik skörd. Samtliga finns både som låg- och högväxande.

Höga bönor odlas på stör, ett bra sätt att få mycket bönor på liten yta. Sätt tre störar i trekant med 60–70 cm mellan varje. Bind ihop dem i toppen. Så 5–6 bönor vid varje stör. Bönplantorna täcker snart störrarna med sina långa, slingrande skott. Skörden i juli–augusti brukar bli mycket rik.

Så inte bönor förrän jorden blivit riktigt varm. Det brukar vara lagom i mitten av juni.

Ärter

Det finns många slags ärter. De vi särskilt vill rekommendera är brytärter. De har tjocka, köttiga baljor som äts hela. Särskilt fina är de båda amerikanska sorterna *Sugar Snap* och *Sugar Bon*. Båda är söta i smaken. Man äter dem gärna råa direkt från plantan.

Sugar Snap är högväxande, uppåt 2 m och odlas med hönsnät eller färstängsel som stöd. *Sugar Bon* blir 60–70 cm högt och odlas i rader med ca 50 cm avstånd. För att ge plantorna stöd kan du sticka ner knappt meterlånga kvistar i raderna som ärtplantorna kan klättra på.

Inte heller ärter ska sås förrän jorden blivit varm. Undantaget är sockerärt som kan sås tidigare på våren.

Bönor på stör – spar utrymme.

Palsternackor, rödbetor, morötter, majrova.

Lättodlade rotfrukter

Rödbetor kan gärna sås i två omgångar. Den första tidigt på våren för sommar-skörd och den andra i början av juni för vintern.

Rödbetor är nästan problemfria. De angrips sällan av skadegörare. På kalkrik jord kan de någon gång få skurv.

Så inte för tätt. Från varje rödbetsfrö kommer flera plantor och det kan bli onödigt mycket att gallra bort. Lämpligt radavstånd är 25 cm. Gallra till 5–8 cm mellan plantorna i raden. Du kan skörda första gången 12–14 veckor efter sådden.

Kålrot kan sås direkt på friland men det är oftast säkrare att förodla inomhus eller i kruk- och bänk och sedan sätta ut plantorna på landet. Kålrot är bra att ha vintertid eftersom den är rik på C-vitamin. Lämpligt radavstånd 40 cm, avstånd mellan plantorna i raden 15–20 cm.

Skörda kålrötterna före första frosten. Till skillnad från andra kålväxter tål kålroten inte frost.

Palsternacka sås tidigt, redan i april om det går. Det tar tid för de stora rötterna att växa färdigt. I motsats till många andra rotsaker växer palsternacka bra på lerjord. Enda problemet brukar vara att få upp de djupt växande rötterna ur den styva lerjorden. Lämpligt radavstånd är 30–40 cm, avstånd mellan plantorna i raden 10–15 cm.

Morot

Morot är ingen lättodlad rotfrukt, men vi tar med den här eftersom de flesta vill ha morötter i sitt grönsaksland.

Morötter vill ha lätt jord, gärna sandig och mullrik. I hård, lerig jord orkar rötterna inte tränga ner och morötterna brukar därför bli små och missformade.

Så morötter i två omgångar. Första gången så snart det går på våren. Radavståndet bör vara 20–25 cm. Sommarmorötter för tidig skörd gallras till 3–5 cm avstånd. Vintermorötterna, som ska bli större, gallras till 8–10 cm avstånd.

Var noga när du väljer sort, det finns speciella sommar- respektive vintersorter.

Från sådd till skörd tar det ca 3 månader. Sommarmorötter kan skördas späda.

Morötter angrips ofta av skadegörare. Krussjuka, orsakad av en bladloppa, samt angrepp av morotsfluga, är de vanligaste skadegörarna.

Det säkraste skyddet mot både bladloppa och morotsfluga är att odla under sk fiberduk (odlingsväv). Det är ett nytt, flortunt, lätt skyddsmaterial. Duken läggs över morotsraderna direkt efter sådden. Förankra duken genom att lägga en sträng jord över kanterna. Det måste vara tätt, minsta springa gör att insekterna kan leta sig in. Spänn inte duken över raderna. Den måste ligga löst. När blasten växer upp kan den hålla upp den lätta duken.

Inga bågar behövs. Duken ger också en viss drivhuseffekt, vilket gör att det växer